

zceći zemljom pet je godina snimao narodne običaje sve do sela — Székelya (Sikulaca) u Rumunjskoj.

Počinje veselim prizorima običaja polijevanja na drugi dan Uskrsa, zatim prelazi na dječje igre i razne igrokaze. Tako vidimo fotografije o dječjim »svatovima«, zatim fotografije običaja da na zadnji dan poklada dječaci prolaze selom i začađuju lice svake ženske osobe koju susretnu na ulici. Na Cvjetnu nedjelju djevojke prolaze selom i nose lutku obučenu u ženske haljine te je nakon pjesme i plesa bacе u vodu (nekada se lutka spaljivala).

Na Duhove se slavi kraj proljeća i pozdravlja nastupajuće ljeto. Djevojke lijepo obuku neku djevojčicu, okite je vijencem i vrpčama, a lice joj pokriju. Pjevaju po kućama izražavajući dobre želje domaćinima. Na kraju pjesme otkrivaju lice djevojčice, a ukućani ih daruju.

Maškare uz praznik sv. Nikole prolaze selom 5. prosinca uvečer. Obilaze selo pod zastrašujućim maskama, zyc-čeci lancima. Za taj se običaj tvrdi da je rijedak u Mađarskoj i da je vjerojatno došao sa Zapada.

Zasebno se prikazuju običaji koledanja i onih za Tri kralja, koji su se izdvojili od koledanja i postali samostalni igrokazi.

Običaj da na drugi dan Božića momci obilaze selo i uz pjesmu žele blagostanje domaćinu vuče porijeklo od prastarog običaja slavljenja zimskog solsticija. Tekstovi pjesama ukazuju i na pjesme šamana iz pradomovine.

Na deset fotografija prikazuje se veoma složeno oblačenje djevojke za svečane zgone. Taj veoma precizni rad traje i do dva sata.

Pod naslovom **Bijela žalost** prikazuje se kako je u nekim krajevima zapadne Mađarske sačuvan pretkršćanski običaj da kao znak žalosti služi bijela boja.

Na 19 fotografija prikazuje se običaj »buša« u Mohaču te se ističe da se radi o običaju južnoslavenskog porijekla.

Zatim se donose fotografije i opisi o »plesnim kućama«, običajima oko berbe grožđa, svatovskim i pogrebnim običajima.

Snimke su veoma instruktivne, šteta je što su u crno-bijeloj tehnici (koji

put previše tamne), a moglo bi se prigovoriti i tome što je tekst odvojen od slika.

Bela RÖMER

UJVÁRY ZOLTAN, VARIA FOLKLORISTICA, frások a néphagyomány kö-réből, Debrecin 1975, 222 str.

Najnoviji radovi Zoltána Ujváryja, docenta Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Debrecinu, popunili su cijeli 25. broj »Izveštaja Muzeja županije Hajdú-Bihar« kao izbor iz zabilješki dvadesetogodišnjeg terenskog rada. Prije desetak godina autor je posjetio i naša sela u Banatu: Vojlovicu, Ivanovo i Skorenovac, u kojima žive Székelyi doseljeni iz Bukovine u prošlom stoljeću.

Govoreći o dječjoj igri koju je iscrpno opisao Orest Zilinskyj u radnji **Hry na vrata a mosty v slovenském folkloru** (»Slavia« XVII, 1958), Ujváry nas upozorava na istovjetnost refrena pjesme kod ove igre u nekoliko slavenskih naroda (u Hrvata »Hoja, đunda, Hoja«), što je iznio Zilinskyj, ali dodaje da se isti refren pojavljuje i kod Madara: »Haja gyöngyöm, haja« i donosi pregled rasprostranjenosti te pjesme u centralnoj Mađarskoj. Priklađa se mišljenju da se ovdje ne radi samo o dječjoj igri, nego da pjesme i plesovi o »zlatnom mostu« spadaju u ritualne igre pozdravljanja proljeća te da pri analizi tih pjesama treba uzeti u obzir i podatke s mađarskog jezičnog područja.

Obrađuju se običaji i vjerovanja osobito u vezi s poljoprivrednim radovima (žetva, berba grožđa i dr.), a u posebnom poglavlju iznose se običajno-pravne norme vinogradarskih sela, gdje se nailazi na elemente starog seoskog samoupravljanja. Veliko poglavlje s mnogo ilustracija govori o proslavi berbe u podbrežju Tokaja.

Prikazuju se razni božićni običaji i vjerovanja u Hajdudorogu. Ovdje je običaj da na koledanje idu i odrasli.

Pjevaju pod prozorom, domaćin ih uvo-
di, pogosti, a često im se i pridruži u
daljem koledanju.

Detaljno se opisuje običaj na zadnji
dan stare godine u mjestu Hajdúszo-
boszló. Navečer 31. prosinca prolazi
(najviše glavnom ulicom) mnoštvo dje-
ce, mladića, ali i starijih ljudi, te zvon-
cima, klepkama, željeznim predmetima
i pucketanjem bičem podižu paklensku
galamu. Po nekima ovaj je običaj star
više stotina godina i objašnjava se epi-
zodom iz vremena turskih ratova: ne-
ki je čobanin trčeći ulicom vikom na-
javio dolazak neprijateljske čete i sta-
novništvo je potjeralo neprijatelja u
bijeg. Po drugoj verziji, velika buka
koju su podigli stanovnici sela dala
je povoda neprijatelju da se povuče,
mислеći da u selu ima mnogo vojske.
Autor otklanja objašnjenje u vezi s
Turcima i primjećuje da ovaj običaj
nije zabilježen samo u Hajdúszoboszlóu,
te se funkcionalno uklapa u krug tra-
dicije evropskih naroda, a kao primjer
navodi običaj »buša« Južnih Slavena
u Mohaču.

Iz Vojlovice donosi se opis parodije
pogreba prilikom sahrane fašnika.

Prikazuju se običaji u vezi s danom
sv. Andrije (proricanje o udaji).

U idućem poglavlju prikazuju se
igrokazi pod maskom u selu Nádudvar
(u svadbi, na prelu, u povodu imenda-
na i dr.).

Prikazuju se običaji darivanja pasti-
ral u povodu većih blagdana.

Zatim izvještava o običajima i vje-
rovanjima oko smrti i pogreba u dva
sela iz sjevernih krajeva Mađarske.

Pošto je prikazao nekoliko priča o
kralju Matiji i Ladislavu, autor skreće
pažnju na priče o kralju Matiji koje
se prepričavaju i kod nas.

Na kraju autor donosi skaske o kla-
sju pšenice, posebno pak o uzrocima
skraćivanja klasa, te ukazuje na para-
lele kod gotovo svih slavenskih, a i
nekih drugih evropskih i izvanevrop-
skih naroda.

Izlaganja su popraćena instruktiv-
nim fotografijama. Daje se i opširan
rezime na njemačkom jeziku.

Autor je iskoristio svaku priliku da
ukaže na veze sa susjedima, pa i da-
lijim narodima, posebno evropskim, ta-
ko da se kroz cijeli svezak osjeća mi-
šao mađarskog etnologa Geze Róheima

(što ga uostalom autor i citira u pred-
govoru): »Narodi Evrope i ne znaju
koliko su duhovno međusobno pove-
zani.«

Bela RÖMER

**ETHNOGRAPHIA, A Magyar neprajzi
Tarsasag Folyoirata, Szerkeszto FÖL-
DES LASZLO, LXXXV, Budapest 1974,
2—3, 573 str.**

Dvobroj časopisa Mađarskog etno-
grafskog društva pozdravlja istaknu-
tog znanstvenika profesora Sándora
Bálinta u povodu sedamdesete godiš-
njice života. Izbor bibliografije dono-
si Péter László u istom broju (186 na-
slova).

Časopis donosi 5 većih i više od 30
manjih studija.

Sándor Bálint piše o ostacima kulta
sv. Jurja u narodnoj tradiciji. Iako se
poimence spominje i u starim rukopi-
sima, kao što su **Legenda aurea** iz 13.
stoljeća i **Érdy-codex** iz 16. st., u na-
rodnim pripovijetkama kod Mađara ne
spominje se sv. Juraj po imenu (govori
se o vitezu koji ubija zmaja, o crve-
nom vitezu i dr., op. refer.). Ime mu
se, međutim, sačuvalo kod Slovaka i
dijelom kod Južnih Slavena. Autor za-
tim iznosi porijeklo i razvoj kulta i
običaja vezanih za Jurjevo.

Imre Katona piše o antitezi u ma-
đarskim narodnim pjesmama (predrad-
nja za stilistiku mađarske narodne po-
ezije). Opsežan rad obrađuje karakte-
ristike i tipove antiteze, strukture an-
titeze i sadržajne grupe antiteze. Uz
svoja razlaganja autor donosi mnogo
primjera.

Imre Ferenczi u radu **Predstavljanje
kresnika i grabancijaša kod Mađara
u Jugoslaviji** poziva se na objavljene
rezultate terenskog rada Lajosa Kál-
mánya u Banatu i na zabilješke dobi-
vene iz Bačke i od Mađara naseljenih
u Bosni, kao i na objavljene rezultate
terenskog rada Olge Penavin u Vojvo-
dini i u Međimurju, te na gradivo ko-
je je u veljači i ožujku 1973. godine